

Onderwijs aan vluchtelingenkinderen

Nijmegen doet het

In Nijmegen krijgen honderden kinderen van vluchtelingen vanaf januari 2016 onderwijs. Met 15 bussen worden zij dagelijks van asielzoekerscentrum Heumensoord naar een schoolgebouw gebracht. Schoolbestuur Conexus was de motor achter dit succesverhaal: “Mede dankzij afspraken met het ministerie en de inzet van talloze mensen konden de lessen na amper twee maanden al starten.”

De eerste schooldag
(foto Robin van
Lonkhuijsen)

Piet Scheerhoorn is redacteur bij Bouwstenen voor Sociaal.

De tijdelijke opvang Heumensoord bij Nijmegen biedt onderdak aan 3.000 vluchtelingen. Daaronder bevinden zich op dit moment tussen de 500 en 600 leerplichtige kinderen, waaronder 296 in de basisschooleeftijd. De schoolbesturen zijn hierover in de laatste week van oktober door de gemeenten en het COA geïnformeerd. “Je weet natuurlijk wel dat die vraag een keer gaat komen.

Maar je hebt geen idee van aantallen en over hoe één en ander in zijn werk gaat. We wisten alleen dat we geen tijd te verliezen hadden,” zegt Toine Janssen, lid van het College van Bestuur van Conexus.

Conexus, met 30 scholen het grootste schoolbestuur voor basisonderwijs in Nijmegen, heeft al 15 jaar ervaring met grootschalig onderwijs aan nieuwkomers, waaronder ook bewoners van het reguliere AZC in Nijmegen.

Jaarlijks wordt aan 60 tot 75 kinderen Nederlands als tweede taal onderwezen in voltijdse schakelklassen, die op één basisschool in Nijmegen geconcentreerd zijn. Na één jaar kunnen deze kinderen met succes een basisschool in de eigen wijk bezoeken.

Zeer grote operatie

Het leek bijna een onmogelijke opgave om dit basisonderwijs in enkele maanden op te schalen met 300 leerlingen. Toch is dat gelukt. Op 11 januari zijn de lessen van start gegaan. Het belangrijkste was het vinden van huisvesting. Janssen: “De meeste gemeenten hebben te maken met 10 tot 20 kinderen, waaraan ze onderwijs moeten bieden. Meestal hebben die wel ergens een schoolgebouw, waar door de krimp enkele lokalen leeg staan. Wij moeten 600 kinderen huisvesten. Dat is van een heel andere orde grootte, ook qua personeel. Dat kun je niet zomaar uit je organisatie trekken.”

De huisvesting in Nijmegen moest voldoen aan een aantal eisen. Het moet groot genoeg zijn voor 20 tot 25 groepen basisonderwijs en 12 groepen voortgezet onderwijs. Door het onderwijs op één plek onder te brengen kan ook de expertise en de zorgondersteuning daar worden geconcentreerd. Een andere reden is dat concentratie op één plek door de kinderen als veilig wordt ervaren, omdat broertjes en zusjes dan niet worden verspreid over de stad. “Kinderen moeten eerst bijkomen van traumatische ervaringen. Ze moeten tot rust komen in een stabiele omgeving, het gevoel van veiligheid en vertrouwen herwinnen en terugkeren naar normale omgangsvormen. Het duurt vaak een aantal weken voordat ze door kunnen stromen naar het reguliere AZC-onderwijs.”

“Het is echt waanzinnig mooi om te zien dat iedereen die ik heb moeten benaderen alles op alles heeft gezet om dat mogelijk te maken”

Al voordat er geschikte huisvesting gevonden was, startte Conexus in samenspraak met de andere schoolbesturen met het werven van personeel en het uitzetten van lijnen om methoden en meubilair te bestellen, in hele grote aantallen. Janssen: “We zijn daar meteen mee gestart, zodat ons dat geen tijd meer zou kosten zodra er een go werd gegeven.” Met succes, want op 11 januari was het onderwijsteam compleet, geschoold en goed voorbereid op de situatie. Desondanks moest er toch nog flink worden geïmproviseerd om de normale schoolinrichting zoals het meubilair, de laptops, de digiborden (voor taalonderwijs) en het lesmateriaal op tijd ter beschikking te hebben. “Nog tot in de kerstvakantie is het gebouw verbouwd, is de ict-infrastructuur operationeel gemaakt, zijn brandalarmen gecontroleerd en

Bekostiging huisvesting en faciliteiten

Het aantal asielzoekers is in andere gemeenten veel lager dan in Nijmegen. Specifiek voor de bekostiging van huisvesting voor onderwijs aan kinderen van vluchtelingen kunnen die gemeenten gebruik maken van de OHBA-regeling. Dat is een onderdeel van de Faciliteitenregeling van het COA. Deze ministeriële regeling verschaft een bijdrage in de stichtingskosten voor onderwijshuisvesting. Het gaat zowel om een bijdrage aan nieuw te realiseren voorzieningen als om uitbreiding van bestaande voorzieningen.

Er zijn zeven bekostigingsonderdelen:

1. Terrein of grond
2. Gebouw
3. Onderwijsleerpakket
4. Meubilair
5. Klokuren gymnastiek
6. Verzekeringen
7. Onroerende zaakbelasting

Alleen gemeenten kunnen een beroep doen op deze regeling.

Naast de OHBA kent het COA een algemene regeling voor het faciliteren van onderwijs aan leerplichtige kinderen, het Kader Onderwijsvoorziening en faciliteit ten behoeve van kinderen. Hierin wordt de vergoeding van schrijfmateriaal, schooltas, gym- en zwemspullen (uitgekeerd aan de ouders) en de vergoeding van kosten van administratieve procedures en schoolvervoer (uitgekeerd aan de scholen) geregeld.

Meer informatie is te vinden op <https://vng.nl/files/vng/publicaties/2015/factsheets-asielzoekers-en-vergunninghouders.pdf>

zijn de inrichting en de onderwijs-leermiddelen versneld geleverd. Het is echt waanzinnig mooi om te zien dat iedereen die ik heb moeten benaderen alles op alles heeft gezet om dat mogelijk te maken,” aldus een trotse Toine Janssen.

Geen last van doordecentralisatie

De onderwijshuisvesting in Nijmegen is doorgedecentraliseerd. De schoolbesturen krijgen jaarlijks op basis van leerlingenaantallen van de gemeente een uitkering en zijn samen verantwoordelijk voor de schoolgebouwen. Het gebouw waar het AZC-onderwijs gegeven wordt valt buiten die afspraak. Dat gebouw is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van het COA en de gemeente. “Wij gaan geen verantwoordelijkheid nemen voor de huisvesting van leerlingen die plots komen en plots weer weg zijn. Dat zijn dingen die afhankelijk zijn van internationale ontwikkelingen en geregeld worden door burgemeesters en de politiek. Dat ligt buiten onze beïnvloedingsfeer, dus daar gaan wij geen enkele cent van de doordecentralisatie in stoppen,” stelt Janssen beslist vast.

De overheveling van het buitenonderhoud is evenmin van toepassing op het tijdelijke schoolgebouw. Vanwege de tijdelijkheid heeft Conexus geen financiële buffers kunnen opbouwen, maar zou wel geconfronteerd

worden met eventuele toekomstige hoge onderhoudskosten. “Wij hebben dan op geen enkele manier return op investment. Daarom hebben wij met de gemeente afgesproken, dat wij het klein-onderhoud zelf doen en dat de gemeente het groot-onderhoud voor zijn rekening neemt.”

Financieel maatwerk

De bekostigingsstructuur van het vluchtelingenonderwijs in Nederland is ingericht op de opvang van beperkte aantallen kinderen onder meer stabiele omstandigheden. Voor uitzonderlijke situaties, waarbij zoveel kinderen zo snel moeten worden bediend met zo’n grote onzekerheidsmarge, is die structuur niet geschikt. Volgens een ruwe schatting kost het Conexus op jaarbasis bijna 2 miljoen euro aan personeelslasten om aan de 300 extra vluchtelingenkinderen basisonderwijs te geven. De standaardfinanciering van dit onderwijs is opgesplitst in tien verschillende regelingen (OHBA, reguliere en bijzondere bekostiging, groeiregelingen, gewichtenregeling, kaderregeling COA, zorgregeling, etc.). Elke regeling werkt met andere criteria, teldata en uitkeringstermijnen en op sommige regelingen kan alleen aanspraak worden

gemaakt via de gemeente. Dat legt enorm veel administratieve druk op de scholen en maakt het hartstikke lastig voor schoolbesturen om een sluitende businesscase te ontwikkelen.

“Wij gaan geen verantwoordelijkheid nemen voor de huisvesting van leerlingen die plots komen en plots weer weg zijn”

Toine Janssen is hierover in gesprek gegaan met het ministerie. Het resultaat is dat er in Nijmegen maatwerkafspraken zijn gemaakt. Het schoolbestuur ontvangt tot 1 juni 2016 bekostiging op basis van 296 leerlingen. Als het aantal leerlingen in de tussentijd stijgt wordt er aanvullend gefinancierd en als er leerlingen wegvalen wordt er niet gekort. Voor de periode na 1 juni zal opnieuw worden overlegd. Door deze simpele regeling is de administratieve druk op de scholen minder groot. Door deze maatwerkfinanciering konden de scholen snel aan de slag, maar voor de langere termijn is dit geen oplossing. Janssen: “Er is nu een oplossing voor de tijdelijkheid en de snelheid waarmee we moeten opereren. Maar deze financiering biedt geen ruimte om de flexibiliteit die we op termijn nodig hebben voor personele inzet door middel van uitzendbureaus op te lossen. Wij zijn nu genoodzaakt om met tijdelijke aanstellingen te werken. Dat is nu 25 tot 30 procent goedkoper, maar daardoor zullen we straks onherroepelijk tegen de CAO voor het primair onderwijs en de wet Werk en Zekerheid aanlopen.” Janssen overlegt met het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over de mogelijkheid om voor deze situatie een uitzondering te maken.

Bouwstenen

Bouwstenen voor Sociaal is een sectorverbindend platform van en voor bestuurders, managers en professionals in maatschappelijk vastgoed, waaronder gebouwen voor onderwijs, opvang, welzijn en buurten. Bouwstenen richt zich op actuele ontwikkelingen in de maatschappij en de vertaling daarvan naar huisvesting en vastgoed. Binnen het platform draait een netwerk rond onderwijshuisvesting.

Voor meer informatie: www.bouwstenen.nl.